

2018-095

Nota Harelbeke Kollegelaan

Programma van maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

30-10-2018

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag te Harelbeke Kollegelaan, waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog. De archeologienota¹ bestond enkel uit een bureauonderzoek, in het programma van maatregelen was opgenomen dat er een proefsleuvenonderzoek diende uitgevoerd te worden in uitgesteld traject. In deze nota, opgemaakt onder supervisie van een erkend archeoloog, worden de resultaten van dit proefsleuvenonderzoek beschreven.

De advieszone was ca. 9853m² groot zoals aangegeven in de opgemaakte bureaustudie. Hiervan werd 935m² (9,5%) onderzocht door middel van proefsleuven, en 140m² (1,5%) door middel van kijkvensters. De vooropgestelde dekkinggraad van 12,5% zoals opgenomen in de Code van Goede Praktijk (te verdelen over 10% sleuven en 2,5% dwarsleuven/volgsleuven/kijkvensters) werd hiemee net niet behaald (11%). Ondanks het lagere percentage kon een heel duidelijk beeld verkregen worden van het archeologisch potentieel van de site. Daarnaast kon ook een goede inschatting gemaakt worden van de verstoringsgraad. Ook dient nog gemeld te worden dat een zone niet onderzoekbaar bleek te zijn door een voormalige mazouttank, een ongekende kelder en de muurfunderingen van het schoolgebouw.

In de bureaustudie werd volgende verwachting vooropgesteld: 'Op archeologisch vlak is een zeer hoge verwachting aan te geven voor sporen uit de Romeinse periode. De sporen behoren toe aan de Romeinse vicus die zich in dit gebied bevindt. De te verwachten sporen kunnen onderverdeeld worden in bewoning (paalkuilen, waterputten, afvalkuilen), artisanale activiteiten (extractiekuilen, ovens, ijzerproductie), verdedigingselementen (sporen van een versterking of mansio), funerair (brandrestengraven, ...), erfindelingen (grachten), wegen en grote hoeveelheden vondstmateriaal. Eerder onderzoek in en in de directe omgeving van het plangebied geven een hoge dichtheid aan sporen aan. Daarnaast kunnen ook sporen uit de metaaltijden en middeleeuwen verwacht worden, zoals ook het archeologisch kader aangeeft. Als laatste kunnen silexartefacten teruggevonden, hetzij wel als losse vondsten in secundaire contexten.'

Het proefsleuvenonderzoek bevestigd de vooropgestelde verwachting voor sporen uit de Romeinse periode. Sporen of vondsten uit de steentijd, metaaltijden en middeleeuwen werden niet aangetroffen, maar kunnen ook niet uitgesloten worden. Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden 138 spoornummers uitgedeeld, waarvan 137 sporen in de Romeinse periode kunnen gedateerd worden. De sporen bevinden zich over het volledige plangebied. De sporen behoren toe aan bewoning waaronder enkele palenrijen die vermoedelijk tot gebouwstructuren behoren alsook enkele paalkuilenclusters. Daarnaast werden diverse greppels en grachten aangetroffen die wijzen op een landschappelijke indeling van het gebied. Binnen de greppels en grachten zijn oversnijdingen aanwezig

---

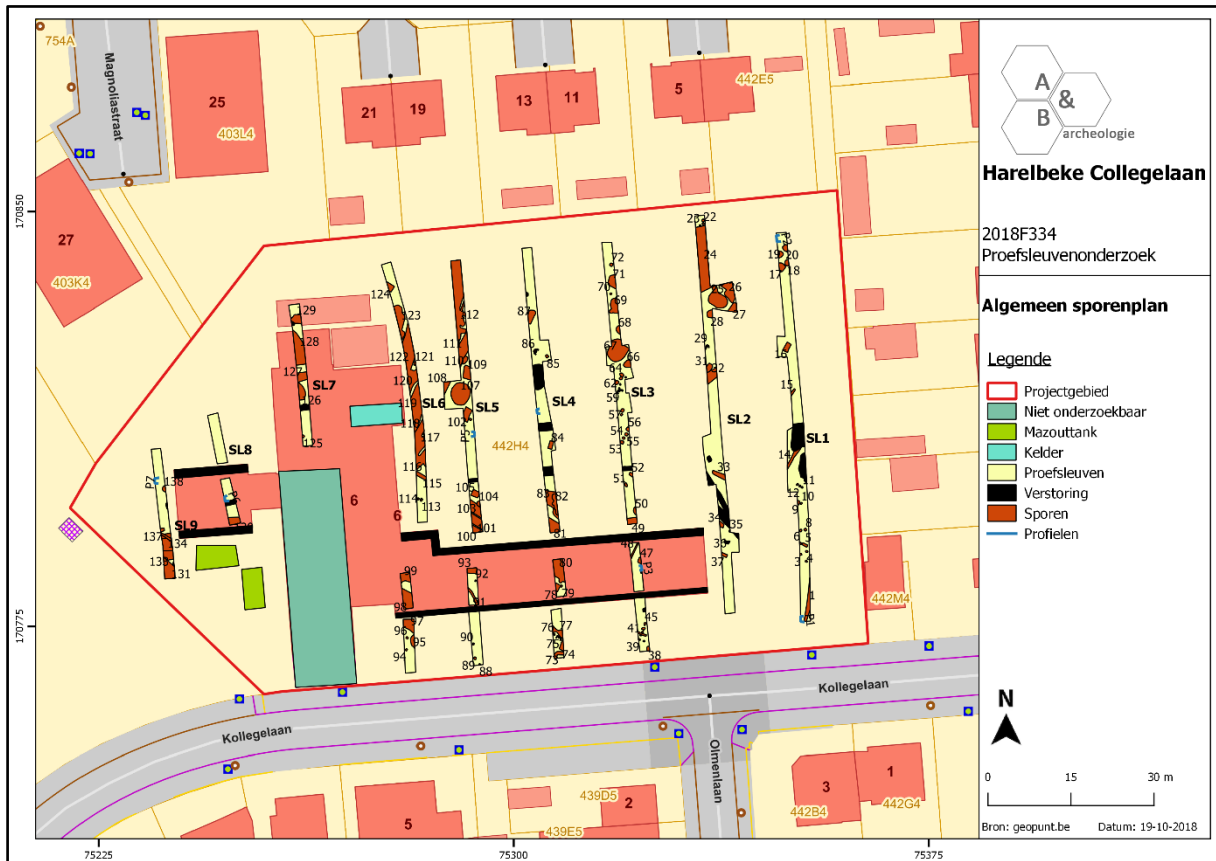
¹ <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/5705>

die wijzen op een fasering. In het noordelijke deel bevindt zich mogelijk een secundaire landweg. Ook werden diverse kuilen en grote onregelmatige kuilen aangesneden. Als laatste werd een waterput en een mogelijke waterkuil teruggevonden. Mogelijk kunnen ook sporen aangetroffen worden die te maken hebben met artisanale activiteiten, hoewel deze niet aangetroffen werden tijdens het vooronderzoek. De sporen bevinden zich over het volledige plangebied en zijn algemeen genomen goed bewaard. Enkel ter hoogte van de muurfunderingen van het schoolgebouw, de riolering in de speelplaats, de bestaande kelders en de mazouttanks worden enige verstoringen verwacht. Enkel ter hoogte van de bestaande kelders zijn de verstoringen nefast voor ondiepe grondsporen, maar ook hier kunnen nog diepere waterhoudende structuren aangetroffen worden zoals waterputten. Als laatste dient ook opgemerkt te worden dat aanzienlijke hoeveelheden vondstmateriaal verwacht kan worden.

Gezien de archeologische resultaten wordt een verder vervolgonderzoek geadviseerd over het volledige plangebied inclusief de zone van de bestaande kelders. In totaal bedraagt de advieszone ca. 10353m².

2. Afbakening van de opgravingszone

Het volledige plangebied wordt geselecteerd voor een verdere archeologische opgraving. Ook de bestaande kelders worden hierbij opgenomen. In totaal betreft de advieszone een oppervlakte van ca. 10.353m².

Figuur 1 Afbakening van de opgravingszone in rode kader. In groen, blauw en zwart worden de gekende verstoringsen aangegeven (bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is om de archeologische sporen te karteren en onderzoeken. Volgende niet limitatieve vraagstellingen dienen hierbij vooropgesteld te worden:

- Wat is de aard, omvang, datering en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- Uit wat bestaat de materiële cultuur en kan dit iets leren of het gebruik van de site en de bewoner(s)? Tot welke groep, type, baksel, ... behoort het aardewerk?
- Welke spoorcategorieën zijn aanwezig? En tot welke functie behoren deze (bewoning, begraving, artisanal, ...)? Welke structuren kunnen onderscheiden worden (gebouwen, waterputten, kuilen, ...)?
- Is er sprake van een Romeinse aarden landweg of gaat het louter om gefaseerde parallelle grachten die een landschappelijke indeling omvatten?
- Kunnen sporen of vondsten van artisanale en/of funeraire activiteiten onderscheiden worden? Zijn sporen aanwezig die wijzen op een versterking?
- Zijn sporen en/of vondsten aanwezig uit andere periodes?
- Lenen vondsten zich tot een conservatie? Wat is hun meerwaarde?
- Kunnen bepaalde sporen verder natuurwetenschappelijk onderzocht worden? Wat is hun meerwaarde? Welke vormen van natuurwetenschappelijk onderzoek zijn van toepassing (C14-datering, macrobotanisch, pollen, dendrochronologie, houtsoortbepaling, antracologie, petrografie, archeozoölogie, ...)?
- Hoe zag het toenmalige landschap eruit? Is er een ontwikkeling/evolutie waar te nemen tussen de vroege en midden-Romeinse periode?
- Kan de site gelinkt worden aan de gekende archeologische sites in de directe omgeving? Wat brengt de opgraving aan nieuwe inzichten in de fasering, indeling, inplanting, ... van de Romeinse vicus?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Gezien de geplande werken (uitgebreide verkaveling) is een *in situ* behoud niet mogelijk. Er dient bijgevolg een opgraving uitgevoerd te worden om de archeologische resten te onderzoeken.

Het onderzoeksgebied heeft een oppervlakte van ca. 10.353m² en omvat het volledige plangebied. Het onderzoek kan uitgevoerd worden op één archeologisch vlakniveau (C-horizont) in meerdere werkputten en dient aangelegd te worden met een graafmachine met een platte graafbak onder begeleiding van de archeoloog. Hierbij wordt de grond afzonderlijke gestockeerd om vermenging te voorkomen. Belangrijk bij de indeling van de werkputten is dat (gebouw)structuren in één werkput worden gevat en onderzocht. Het archeologisch vlak situeert zich op een diepte van ca. 50 tot 85cm onder het huidige maaiveldniveau.

De zone van de bestaande kelder wordt mee opgenomen in de advieszone. De uitbraak van de kelder dient te gebeuren onder begeleiding van de erkende-archeoloog tijdens het archeologisch onderzoek. Mogelijk kunnen nog waterhoudende structuren verwacht worden meteen onder de betonnen vloer van de kelders.

Het archeologisch onderzoek dient conform de Code van Goede Praktijk uitgevoerd te worden. Sporen dienen geregistreerd en onderzocht te worden. Indien sporen zich lenen tot natuurwetenschappelijk onderzoek kunnen stalen genomen worden. De staalname en conservatie gebeurt volgens de bepalingen zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. De staalname en de selectie welke stalen verder onderzocht dienen te worden, gebeurt met het oog op het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Voorafgaand, tijdens en na het veldwerk overlegt de veldwerkleider met de betrokken natuurwetenschapper(s) en de conservator.

Indien een waterhoudende structuur (diepe gracht, waterput, ...) aangetroffen wordt, dient men te werken met een bronbemaling om de structuur in goede en veilige omstandigheden te onderzoeken. In eerste instantie kan een controleboring meer inzicht geven in de diepte van de grondwatertafel en indien een bronbemaling daadwerkelijk nodig is.

Gezien de enorme densiteit aan sporen uit de Romeinse periode dient ook rekening gehouden te worden met een aanzienlijke hoeveelheid vondstmateriaal, zowel aardewerk als metaal. Tijdens de opgraving dienen de archeologische sporen gecontroleerd te worden met een metaaldetector op aanwezigheid van metalen voorwerpen. Tijdens het vooronderzoek werden enkele oppervlakkige metaalvondsten ingezameld, alsook in losse context (teelaarde, zandbergjes, ...).

De opgravingswerkzaamheden en de verwerking dient bijgestaan door iemand met een kennis van het Romeinse Harelbeke en in het bijzonder de vicus.

5. Criteria niet uitvoeren onderzoekshandelingen

Er zijn geen criteria. Het archeologisch onderzoek dient uitgevoerd te worden.

6. Schatting tijdsduur (indicatief)

Het archeologisch veldonderzoek neemt ca. 425 mandagen tijd in beslag, waarbij het opgravingsvlak in meerdere werkputten wordt aangelegd en onderzocht. Na afronding van het onderzoek kan de zone terug aangevuld worden. De verwerking en rapportering neemt ca. 175 dagen in beslag. Deze tijd is nodig voor de opmaak van het rapport, opstellen van grondplannen, wassen van vondstmateriaal, opmaak van lijsten, ...

7. Kostenraming op basis van de geraamde tijdsduur (excl. BTW, indicatief)

- Veldwerk archeologische opgraving incl. kraanwerk (aanleg en dichten): 185.000 euro
- Verwerking, assessment, rapportage: 65.000 euro
- Natuurwetenschappelijk onderzoek en conservatie: maximaal 40.000 euro

- Grondbemaling ingeval waterhoudende structuren is niet inbegrepen in deze raming.

8. Gewenste competenties

- Het team moet bestaan uit minstens 4 personen, waarvan minstens 2 archeologen
- De veldwerkleider heeft minstens 440 werkdagen ervaring met onderzoek op landelijke sites, in het bijzonder op sites uit de Romeinse periode
- Betrokkenheid door UGent (in het bijzonder Prof. Dr. Wim De Clercq) tijdens het veldwerk en de verwerking
- Betrokkenheid door Archeologie Zuid-West-Vlaanderen

9. Bewaring archeologisch ensemble

Gedurende het onderzoek worden de vondsten als geheel bewaard in een veilige, droge en klimaatsgeschikte omgeving. Het ensemble van het vooronderzoek wordt overgedragen aan de erkende-archeoloog die het verdere archeologische onderzoek uitvoert, zodanig dat dit mee kan opgenomen en onderzocht worden en als één geheel kan bewaard worden. Na afronding van de opgraving dient de erkende-archeoloog verdere stappen te ondernemen met het archeologische ensemble (overdracht eigenaar, erkend-depot, ...).